

१४३

अत्रिः सांख्यः। अश्विनौ। अनुष्टुप्

त्यं चिदत्रिमृतजुरमर्थमश्वं न यातवे।

कक्षीवन्तं यदी पुनरथं न कृणुथो नवम्॥ १०.१४३.०१

त्यम्- तम्। चित्- एव। अत्रिम्- अग्न्युपासकम्। ऋतजुरम्- प्रकृतिनियतिभूतसत्यनिष्पादकम्।

अर्थ- परमार्थपरम्। यातवे- गन्तुम्। अश्वं न- तुरगमिव वेगिनं कृतवन्तौ। यदि- अपि च।

कक्षीवन्तम्- मन्त्रश्रेणीयुक्तमुपासकम्। पुनः। रथं न- शिल्पी जीर्णं रथमिव। नवम्- अभिनवम्।

कृणुथः- कृतवन्तौ॥१॥

त्यं चिदश्वं न वाजिनमरेणवो यमत्तत।

दृहं ग्रन्थिं न विष्यतमत्रिं यविष्ठमा रजः॥ १०.१४३.०२

यम्। अत्रिम्- अग्न्युपासकम्। अश्वं न वाजिनम्- गतिशीलं तुरगमिव। अरेणवः- अदोषाः

साधवः। अत्तत- अतन्वत। चित्तपक्वयुक्तं कृतवन्तः। त्यम्- तम्। यविष्ठम्- त्वया

दत्तनवजीवनम्। दृहम्- दृढम्। रजः- रञ्जकम्। अत्रिम्। ग्रन्थिं न- चित्तग्रन्थिविमोचनेन। आ-

आभिमुख्येन। विष्यतम्- विमोचयतम्॥२॥

नरा दंसिष्ठावत्रये शुभ्रा सिषासतं धियः।

अथा हि वा दिवो नरा पुनः स्तोमो न विशसे॥ १०.१४३.०३

नरा- नेतारौ। दंसिष्ठौ- दर्शनीयौ दर्शनमयौ। शुभ्रा- शुद्धौ। अत्रये- अग्न्युपासकाय। धियः-

चित्तधारणाः। सिषासतम्- दातुमिच्छतम्। षणु दाने। अथ- अनन्तरम्। हि- खलु। वाम्-

युवाम्। दिवो नरा- दिव्यौ। स्तोमो न- मन्त्रश्च। विशसे- विशेषेण शंसितुं प्रभवति॥३॥

चित्ते तद्वा सुराधसा रातिः सुमतिरश्विना।

आ यन्नः सदर्ने पृथौ समने पर्वथो नरा॥ १०.१४३.०४

सुराधसा- शोभनसंसिद्धौ । अश्विना- प्राणापानेशनशक्तिभूतौ । यत्- येन । नः- अस्मान् । पृथौ- विस्तीर्णे । सद्ने- सद्मनि । समने- यज्ञे । आ पर्षथः- आपूरयथः । नरा- नेतारौ । तत् । वाम्- युवयोः । चित्ते- ज्ञाने । रातिः- दानम् । सुमतिः- सुचित्तञ्च । भवतु ॥४॥

युवं भुज्युं समुद्र आ रजसः पार ईद्वितम् ।

यातमच्छा पतत्रिभिर्नासत्या सातये कृतम् ॥ १०.१४३.०५

नासत्या- सत्यस्वरूपौ । युवम्- युवाम् । रजसः पारे- उदकप्रान्ते । समुद्रे- मूलशक्तिधाराप्रवाहे । ईद्वितम्- पतितम् । भुज्युमुपासकम् । पतत्रिभिः- भवदश्वैः प्राणविशेषैः पतनशीलैः । आ यातम्- आगच्छतम् । सातये- भवत्सम्भजनाय । कृतम्- अकुरुतम् । भुज्युमंहसः पिपृथो निरश्विना इति श्रुतिः ॥५॥

आ वाँ सुमैः शंयू इव मंहिष्ठा विश्ववेदसा ।

समस्मे भूषतं नरोत्सं न पिप्युषीरिषः ॥ १०.१४३.०६

वाम्- युवयोः । सुमैः- सुखानुभवैः । शंयू इव- शङ्करौ । मंहिष्ठा- महात्मानौ । विश्ववेदसा- सर्वज्ञौ । नरा- नेतारौ । पिप्युषीः- प्रवृद्धाः । इषः- सदिच्छाः । उत्सं न- अध्यात्मरसमिव । अस्मे- अस्मै यजमानाय । सं भूषतम्- सम्यक् अलङ्कुरुतम् ॥६॥